

2025-01-23
S2025/00120 (delvis)

Socialdepartementet

Myndigheten för vård- och
omsorgsanalys
Box 6070
102 31 Stockholm

Uppdrag till Myndigheten för vård- och omsorgsanalys om vården och omsorgen för personer som har en demenssjukdom

Regeringens beslut

Regeringen ger Myndigheten för vård- och omsorgsanalys i uppdrag att undersöka om kunskap och erfarenheter från cancervården kan stärka vården och omsorgen för personer som har en demenssjukdom.

Myndigheten kan vid behov lämna rekommendationer på åtgärder eller frågeställningar som behöver utredas ytterligare. Syftet är att vården och omsorgen för personer med en demenssjukdom ska kunna utvecklas utifrån de nya kunskaper om demenssjukdomar som har framkommit under senare år, så att de personer som drabbas av demenssjukdom ska få tillgång till behovsanpassad och kunskapsbaserad vård och omsorg.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ska vid uppdragets genomförande ta tillvara den erfarenhet och kunskap som finns hos Socialstyrelsen, Svenskt Demenscentrum, Sveriges Kommuner och Regioner, regioner och kommuner, och relevanta patient-, brukar- och anhörigorganisationer samt professionsorganisationer.

För uppdraget får Myndigheten för vård- och omsorgsanalys under 2025 använda 2 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2025 uppförda anslaget 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet, anslagsposten 8 Utvecklingsmedel – Kammarkollegiet.

Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2025.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2026 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ska senast den 30 november 2026 lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

Den 23 januari 2025 beslutade regeringen Varje dag räknas: Nationell demensstrategi 2025–2028 (S2025/00121) med syfte att tydliggöra områden inom omsorgen och vården som är av särskild betydelse för personer som har en demenssjukdom samt lyfta fram behov av utveckling och följa den utvecklingen. Ett av de utvecklingsområden som regeringen lyfter i demensstrategin handlar om kunskap om demenssjukdomar.

Kunskapsnivån om demenssjukdomar inom både socialtjänst och hälso- och sjukvård är i dag generellt sett för låg för att kunna arbeta enligt vetenskap och beprövad erfarenhet, och därmed möta behoven på ett ändamålsenligt sätt. Otillräcklig kunskap om demenssjukdomar och kognitiva symtom inom socialtjänsten kan försvåra utformandet och genomförandet av omsorgsinsatser. Otillräcklig kunskap om demenssjukdomar inom hälso- och sjukvården kan leda till brister i patientsäkerheten. Därtill är fördelningen av tillgång till specialistmottagning med kompetens om demenssjukdom ojämlig över landet.

Nya metoder för att upptäcka och fastställa diagnos har möjliggjort att allt fler får sin diagnos tidigare i sjukdomsförloppet. Det innebär även att allt fler personer kan komma att leva med en demensdiagnos utan att ha utvecklat svåra symtom, under en längre tid. En fastställd diagnos ökar också förutsättningen för personcentrerad vård och omsorg under hela sjukdomsförloppet.

Forskning visar också att cirka 40 procent av alla demenssjukdomar kan vara kopplade till påverkbara livsstilsfaktorer och vetenskapliga studier visar att det går att förebygga risk för minnesproblem och stärka sin hjärnhälsa med

bl.a. hälsosamma levnadsvanor. Även kunskapen om riskfaktorer för demenssjukdom har ökat under de senaste åren vilket innebär att fler kan få stöd och hjälp att motverka risken att få en demenssjukdom.

Kunskapsbristerna i såväl socialtjänst som hälso- och sjukvården försvårar dock spridning av ny kunskap på demensområdet.

Kunskap och erfarenhet från cancervården kan bidra till utveckling

Regeringen har under lång tid arbetat strategiskt för att stärka cancervården i Sverige. Ett övergripande mål är att cancervården ska vara likvärdig och hålla hög kvalitet i hela landet. Det finns sedan 2010 sex regionala cancercentrum (RCC) i Sverige. De syftar till att bl.a. öka vårdkvaliteten och förbättra vårdresultaten samt att använda hälso- och sjukvårdens resurser mer effektivt. Socialstyrelsen har enligt förordningen (2019:7) om statsbidrag för verksamhet i regionala cancercentrum, uppdraget att vartannat år presentera en analys med tillhörande utvecklingsförslag. Socialstyrelsen konstaterar i den senaste rapporten som lämnades 2023 att det arbete som RCC gjort och gör bidrar till en mer jämlik cancervård, även om det finns utmaningar bland annat rörande kompetensförsörjningen i hela landet.

Inom cancervården finns även verktyget Min vårdplan, som möjliggör delaktighet och inflytande för patienten genom hela vårdförloppet. Genom Min vårdplan kan patienten och vården kommunicera med varandra genom en meddelandefunktion. Personalen kan uppdatera vårdplanen på distans, och patienten kan ta del av fördjupad information om sjukdomen, behandling och rehabilitering. Det finns även ytterligare funktioner som kan vara till stöd för både personalen och patienten i hela vårdförloppet. Min vårdplan finns för flera cancerdiagnoser och fortsätter utvecklas. Målet är att alla som får en cancerdiagnos ska erbjudas en Min vårdplan. Alla regioner har beslutat att arbeta med Min vårdplan.

Det finns både likheter och skillnader mellan cancervården och vården och omsorgen om personer med en demenssjukdom. En likhet är att sjukdomen kan pågå under en lång tid, och att den kan vara skrämmande och skapa oro för den enskilde. En skillnad är att eftersom demenssjukdom ännu inte kan botas, så har socialtjänsten en stor roll i att stödja den enskilde att hantera de symtom som sjukdomen medför och kompensera för den funktionsnedsättning som uppkommer efter hand. Erfarenheter som gjorts inom cancervården för att samla och sprida kunskap, att utveckla ett stöd för

patienten så att denne själv kan vara delaktig i vården, skulle kunna bidra till att stärka vården och omsorgen för personer med en demenssjukdom.

Närmare om uppdraget

Myndigheten för vård och omsorgsanalys ska undersöka och analysera om vården och omsorgen för personer som har en demenssjukdom kan dra lärdomar av cancervården när det gäller sätten att organisera vården, sprida och tillämpa kunskap och stödja patienter och deras närstående för att främja delaktighet i vården.

Särskilt fokus ska riktas på den tidiga delen av vårdförloppet där diagnos ställs och det stöd som patienten kan behöva efter det.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ska också undersöka och analysera vilka lärdomar som kan dras från användningen av verktyget Min vårdplan i cancervården, för att stärka delaktigheten för den som har en demenssjukdom i sin vård och omsorg.

Under arbetets gång ska förslaget till en uppdaterad nationell cancerstrategi beaktas.

Regeringen beräknar att 4 000 000 kronor kommer att avsättas för uppdraget för 2026, under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Anna Tenje

Jenny Wada

Kopia till

Finansdepartementet/budgetavdelningen

Kammarkollegiet

Socialstyrelsen

Svenskt Demenscentrum

Sveriges Kommuner och regioner